

SAATJA: EESTI KUTSEÖPPE EDENDAMISE ÜHING

Adressaat	Riigikogu kultuurikomisjoni liikmed (nimed, fraktsioonid ja e-posti aadressid allpool)
Saatja	Kuno Rooba, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingu juhatuse esimees, Rakvere Ametikooli direktor
Kuupäev	8. oktoober 2026
Teema	Kutsehariduse reformi rahastamine 2027. aasta riigieelarve seaduse eelnõus (1037 SE)

SAAJA: EV RIIGIKOGU KULTUURIKOMISJONI LIIKMED

Komisjoni liige	Fraktsioon	E-post
Liina Kersna (esimees)	Eesti Reformierakonna fraktsioon	liina.kersna@riigikogu.ee
Tõnis Lukas (aseesimees)	Isamaa fraktsioon	tonis.lukas@riigikogu.ee
Vadim Belobrovstev	Eesti Keskerakonna fraktsioon	vadim.belobrovstev@riigikogu.ee
Helle-Moonika Helme	Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon	helle-moonika.helme@riigikogu.ee
Madis Kallas	Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon	madis.kallas@riigikogu.ee
Signe Kivi	Eesti Reformierakonna fraktsioon	signe.kivi@riigikogu.ee
Margit Sutrop	Eesti Reformierakonna fraktsioon	margit.sutrop@riigikogu.ee
Kadri Tali	Eesti 200 fraktsioon	kadri.tali@riigikogu.ee

PÖÖRDUMINE

Kana muneb nokast: õppimiskohustuse seadus vajab eelarverida

Lugupeetud kultuurikomisjoni esimees ja liikmed

Valitsus andis 29. septembril Riigikogule üle 2027. aasta riigieelarve eelnõu. Kutsehariduse jaoks on see esimene eelarve pärast õppimiskohustuse ja kutsehariduse reformi käivitumist. Kirjutame teile, sest kultuurikomisjon juhtis selle reformi seaduse menetlust ning saab nüüd eelarvemenetluses mõjutada, kas seadusele järgneb ka raha. Allpool on lühike ülevaade, ajalooline taust, peamised arvud, riskid ja neli konkreetset ettepanekut komisjonile.

Lühidalt

- **2027. aasta eelarve eelnõu (1037 SE) annab kutseõppeasutustele ligi 14 miljonit eurot lisaraha.** Tunnustame seda: summa on suurem, kui aasta tagasi lubati.
- **See katab alla poole reformi lisavajadusest.** Ministeerium on ise hinnanud vajaduse kasvu umbes kolmandikule. Kutsekoolide 2026. aasta tööjõu- ja majanduskulude eelarve (109 miljonit eurot) juures teeb see 33–36 miljonit eurot aastas.
- **Kõrgharidus saab eelnõu järgi täiendavate õppekohtade jaoks 13,3 miljonit eurot aastas, ja seda aastateks 2027–2030.** Kutsehariduse lisaraha on teada 2027. aastaks, mitmeaastast kohustust selle kohta ei ole. Reform, mille eesmärk on kahekordistada kutseõppijate osakaal, on seega rahastatud lühema ja väiksema sammuga.
- **Kultuurikomisjon oli õppimiskohustuse seaduse juhtivkomisjon.** Seetõttu on komisjonil nii põhjus kui ka menetluslikud võimalused hoolitseda selle eest, et seaduse ja selle rahastuse vahele ei jääks auku.

Lahendused on olemas. 2021. aastal kokku kutsutud tööühm, kuhu kuulusid ministeerium, meie ühing ja tööandjate esindajad, esitas rahastamismudeli muutmise ja lisaraha ettepanekud juba 2022. aasta detsembris.

2. oktoobril algasid läbirääkimised uue rahastusmodeli üle. Ministeeriumi hinnangul tuleks kutse- ja üldkeskhariduse rahastamise põhimõtted omavahel rohkem ühtlustada. Komisjoni toetus aitaks tagada, et selle töö tulemus jõuab ka eelarvestrateegiasse.

Palume komisjonil teha neli asja. Need on lahti kirjutatud ettepanekute osas.

Miks see on kultuurikomisjoni küsimus

Kutsehariduse reform ei ole ministeeriumi algatus, mille Riigikogu üksnes teadmiseks võttis. Riigikogu võttis 4. detsembril 2024 vastu õppimiskohustuse kehtestamise seaduse (447 SE). Juhtivkomisjon oli kultuurikomisjon. 17. detsembril 2025 võttis Riigikogu komisjoni menetletud eelnõuna vastu põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning kutseõppeasutuse seaduse muudatused, mis puudutavad ka õpetajate karjäärimudelit. Mõlemad otsused panevad kutsekoolidele uued ülesanded: rohkem õppijaid, suurem vastutus nende noorte eest, kes varem süsteemist välja kukkusid, ja kõrgemad nõuded õpetajatele.

Eelarvemenetluses on komisjonil kolm hooba. Need on kasutusel igal aastal, kuid kutsehariduse jaoks on 2027. aasta eelarve eriline: see on esimene täisaasta pärast reformi käivitumist.

1. **Ministri ülevaade eelarve mõjust valitsemisalale.** Möödunud aastal kuulas komisjon selle ära 6. oktoobril 2025. Allpool on küsimused, mille vastused näitavad, kas reform on rahastatud.
2. **Muudatusettepanekud.** Seisuga 2. oktoober 2026 on eelnõu menetlusse võetud, kuid esimese lugemise aeg ei ole veel avalikustatud. Pärast esimese lugemise lõpetamist võivad Riigikogu liikmed, komisjonid ja fraktsioonid esitada muudatusettepanekuid 10 tööpäeva jooksul (Riigikogu kodu- ja töökorra seadus § 99 lg 1). Pärast teise lugemise lõpetamist ja kolmandal lugemisel on see õigus komisjonidel ja fraktsioonidel (§ 120 lg 4).
3. **Ümberjagamise reegel.** Riigieelarve seaduse § 40 järgi peab kulusid suurendav ettepanek näitama katteallika ega tohi suurendada struktuurset puudujääki. See sobib meie ettepanekuga hästi kokku. Me ei küsi hariduse kogueelarve suurendamist. Eesti valitsussektori hariduskulud olid 2024. aastal 6,3% SKP-st, Euroopa Liidu keskmine oli 4,8%. Küsime, et raha liiguks sinna, kuhu riik ise on otsustanud liikuda.

Ajalooline taustpõhi: Riigikogu ja kutseharidus

Eesti kutseharidust on kord juba üles ehitatud, ja suure osa sellest tööst tegi parlament. Ajalugu ei ole siin nostalgia pärast. See näitab, millised osad peavad reformis koos olema, et see töötaks.

Aasta	Otsus	Mida see andis
1925	Riigikogu võtab vastu tööstuslike koolide seaduse	Esimene ühtne raam tööstusharidusele
1928	Riigikogu võtab vastu Tallinna Tehnikumi seaduse	Tehnilise keskastme hariduse alus
1931	Riigikogu võtab vastu meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse	Kutse ja töökoha seos
1934	Haridusministeeriumis luuakse kutseoskuste osakond (juhataja Voldemar Päts)	Nimeline vastutaja
1937	Kutsehariduslike õppeasutuste seadus	Ühtluskooli põhimõte: tee kutsekoolist kuni ülikoolini
1938	Kutsekoolide hoonete ehituskava ja laenufond	Raha, mis järgneb seadusele
1934/35 → 1939/40	Kutseõppurite arv kasvab 7147-lt 13 032-le	Tulemus viie aastaga

Algseis oli toona sama, mis praegu. 1920. aastatel peeti kutseharidust „teisejärguliseks, halvemaks hariduseks“, ja kes vähegi sai, pani lapse gümnaasiumi. Suhtumine hakkas muutuma alles 1930. aastate lõpul ning ajaloolaste hinnangul aitas seda just 1937. aasta seadusega kehtestatud ühtluskooli põhimõte. Iseseisvusaja lõpuks oli Eestis umbes 150 kutsehariduslikku õppeasutust. Palju kavandatust jäi 1940. aastal alanud okupatsiooni tõttu ellu viimata.

Taasiseseisvunud Eesti on seda raami kolm korda uuendanud. Riigikogu võttis kutseõppeasutuse seaduse vastu 1998. ja uue 2013. aastal ning 2024. aastal õppimiskohustuse seaduse. Vahepeal ehitati kutsekoolide taristu suuresti Euroopa Regionaalarengu Fondi toel uueks: ainuüksi perioodil 2007–2013 oli kutseõppeasutuste renoveerimiseks ette nähtud 3,63 miljardit krooni ehk umbes 232 miljonit eurot. Täna on meil seega seadus, eesmärk ja kaasaegsed majad. Sellest, mis 1930. aastatel töötas, on puudu üks osa: mitmeaastane raha, mis järgneb otsusele.

Ajaloo õppetund on lihtne: seadus, vastutaja ja raha toimisid koos. Kui üks neist puudub, jääb reform kirjaks.

Mida numbrid näitavad

Akadeemik Jaak Aaviksoo kirjutas juunis Postimehes, et kutsehariduse koht meie haridussüsteemis on „suhteliselt marginaalne“ ning see väljendub ka osakaalus hariduse rahastamisest. Ta lisas: „**Kana aga muneb nokast.**“ Vanasõna täiskuju on „Lehm lüpsab suust, kana muneb nokast“ ja rahvaluulearhiivis on sellest üles kirjutatud 165 teisendit üle Eesti: talupoeg teadis, et saak sõltub söötmisest.

Aaviksoo hariduskulude analüüs, mida ta tutvustas mais ka meie ühingu kevadseminaril, annab sellele lausele mõõdu.

Näitaja	Kutseharidus	Kõrgharidus
Jooksevkulu õppija kohta (2024/2025)	5886 €	15 180 €
Kulu kokku (2025)	162 mln €	839 mln €
Lõpetajaid (2025)	10 056	10 160
Kulu lõpetaja kohta (arvutus)	~16 100 €	~82 600 €
Lisaraha 2027. aasta eelarve eelnõus	ligi 14 mln € (2027)	13,3 mln € aastas (2027–2030)

Võrdluseks: üldhariduses oli kulu õppija kohta 6327 eurot ja alushariduses 8755 eurot. Kutseõppija on seega kõige odavam õppija kogu haridussüsteemis, kuigi tema õpe vajab töökodasid, seadmeid ja materjale.

Lisaks:

- **Kutsehariduse osakaal hariduskuludest on langenud.** 2013. aastal oli see 7,7% ja 0,5% SKP-st, 2022. aastal 5,8% ja 0,37% SKP-st. Ühispöördumise andmetel on osakaal praeguseks 5,5%.
- **Kolme aastaga kasvas rahastus õppija kohta kutsehariduses 14,2% ja kõrghariduses 54%. Hinnatase tõusis samal ajal 34,9%.** Reaalselt on kutseõppija kohta raha seega umbes 15% vähem kui kolm aastat tagasi.
- **Kutseõppesse suundub 20% põhikoolilõpetajatest, eesmärk 2035. aastaks on vähemalt 40%.**
- **Väljalangevus on tõusnud 9,6 protsendini ja arvestuslik õpperühm kasvab 17-lt 26 õppijale.** See juhtub just siis, kui õppimiskohustus toob kooli ka need noored, kes vajavad kõige rohkem tuge.
- **Riigikontroll tuvastas 2025. aastal, et enamik kutsekoole ei suuda pakkuda hariduslike erivajadustega õppijale seadusega nõutud tuge.**

- **Tööturg vajab OSKA hinnangul umbes 5700 kutseharidusega inimest aastas, see on kolmandik kogu uuest tööjõust.**

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ja meie ühing kirjutasid 28. augustil seitsmele erakonnale, et kutsehariduse rahastust tuleb kasvatada vähemalt 30% ning õppijate arvu kahekordistamisel enam kui kaks korda. Pöördumise üks lause võtab olukorra kokku: **pelgalt moraalse toetusega enam edasi minna ei saa.**

Kui raha ümber ei jagata: viis riski

Järgnev ei ole ennustus. Need on tagajärjeahelad, mis käivituvad, kui rahastus jääb praegusele trajektoorige. Iga ahela juurde oleme märkinud näitaja, mida komisjon saab jälgida juba järgmise aasta jooksul.

2028: rohkem õppijaid, mitte rohkem oskajaid

Kooli tuleb rohkem noori, sest seadus seda nõuab. Rühmad on suuremad ja tugispetsialiste napib. Õpetaja, kes juhendas keevitustööd 17 õpilasega, teeb seda nüüd 26-ga samas töökojas ja samade seadmetega. Ministeerium teatab rekordilisest vastuvõtust, kuid kolm aastat hiljem selgub, et lõpetajate arv on jäänud paigale. Reformi tõenäolisem pettumus ei ole tühjad klassid, vaid täis klassid, millest ei tule oskajaid välja.

Jälgitav näitaja: esimese õppeaasta väljalangevus ja tugispetsialistide arv õppija kohta.

2030: tehas, mida ei ehitatud

Euroopa Komisjoni riigiaruande järgi on oskustöölise puudus investeerimistakistus 75% Eesti ettevõtetest ja suur takistus 32%-le. Investor ei küsi meie haridusstrateegia kohta. Ta küsib, kas siit leiab kolmsada automaatikut ja keevitajat. Kui vastus on eitav, kolib investering Poola, Leetu või Portugali. Eesti ettevõtte, kes jääb, maksab kaks korda: esmalt maksumaksjana hariduse eest, mida ei antud, ja siis koolitajana selle eest, mis oleks pidanud koolist tulema.

Jälgitav näitaja: lõpetajate arv OSKA nimetatud puudusega erialadel.

2031: maakond, kust kadus eriala

Koolivõrgu korrastamisel ei kao enamasti kool, vaid eriala konkreetsest maakonnast. 17-aastane, kelle eriala kodukandist kaob, läheb õppima Tallinna või Tartusse ja jääb enamasti sinna. Omavalitsus kaotab tulevase maksumaksja ja kohalik ettevõtte praktikandi, kellest oleks saanud töötaja. Vana-Vigala tehnika- ja teeninduskool on juba muudetud Kehtna kooli õppekohaks, kus jätkavad vaid auto- ja sepaeriala. Selle ahela lõpp ei ole hariduslik, vaid demograafiline.

Jälgitav näitaja: erialade arv maakonniti ja nende muutus.

2032: tööjõud, mida me ei taha, aga vajame

2023. aastal töötas Eestis 66 400 välistöötajat ja nende arv oli nelja aastaga ligi kahekordistunud. Sisserände piirarv 2026. aastaks on 1292 inimest ehk 0,1% elanikkonnast, mis on seaduses lubatud ülempiir. Puudujääk voolab lühiajalise töötamise kanalis: inimene tuleb ajutiselt, madalama palgaga, ilma pere ja lõimumiseta ning surub alla ka Eesti oskustöölise palga. Sama riik, kes soovib sisserännet piirata, jätab alarahastatuks süsteemi, mis sisserände vajadust kõige otsesemalt vähendab.

Jälgitav näitaja: lühiajalise töötamise registreerimised oskustöö ametialadel.

2035: arve, mis on suurem kui täna küsitud

Kui esmane kutseõpe jääb alarahastatuks, ei kao kulu. See liigub täiskasvanuõppesse ja tööturumeetmetesse, kus sama oskus maksab rohkem. Tööturuprogrammi maht on 2026. aastal ligikaudu miljard eurot, kutsekoolide tööjõu- ja majanduskuludeks oli 2026. aastaks kavandatud 109 miljonit. Samal ajal kahandab tehisintellekt rutiinseid kontoritöökohti ning OSKA andmetel on juba praegu üle veerandi teenindus- ja müügitöötajatest kõrgharidusega, kuigi töö seda ei eelda. Kümned tuhanded täiskasvanud otsivad teed tootvasse töösse just sel kümnendil, mil kutsekoolide võimekus on kokku tõmmatud. 2035. aastal selgub, et 40% eesmärk jäi täitmata, ja lõplik arve on suurem kui 30% kasv, mida küsiti 2026. aastal.

Jälgitav näitaja: kutseõppesse suundujate osakaal põhikoolilõpetajatest aastate kaupa.

Ettepanekud komisjonile

1. Esitage ministri eelarveülevaate kuulamisel kolm küsimust.

- Milline on kutsehariduse reformi lisavajadus aastateks 2027–2030 ja kui suure osa sellest eelnõu katab?
- Kas ligi 14 miljonit eurot on püsiv baasi tõus või üheaastane lisaraha? Kas see on kajastatud riigi eelarvestrateegias 2027–2030?
- Miks on kõrghariduse õppekohtade lisaraha kavandatud nelja aasta peale, aga kutsehariduse oma mitte?

2. Esitage komisjoni muudatusettepanek pärast esimest lugemist. Ettepanek on viia kutseõppeasutuste lisaraha 2027. aastal reformi vajadusega kooskõlla. Eelnõus on rea 10.10 „Riigi kutseõppeasutused“ kuludeks kavandatud 122,7 miljonit eurot. Riigieelarve seaduse § 40 järgi peab ettepanek näitama katteallika. Me ei taotle hariduse kogueelarve kasvu, vaid ümberjagamist, mis ei suurenda struktuurset puudujääki.

3. Nõudke mitmeaastast rahastuskava kuni 2035. aastani. Kutseharidus vajab mitmeaastast rida eelarvestrateegias ja kokkulepitud rahastuskava, mis järgib reformi eesmärgi. Praegu algav rahastusmudeli arutelu on selleks õige koht, kui selle tulemus seotakse eelarvestrateegiaga. Kõrghariduse õppekohtade lisaraha näitab, et see on võimalik.

4. Kuulake kutsehariduse reformi seis ära 2027. aasta kevadistungjärgul. Mõõdikud võiks kokku leppida juba nüüd: esimese reformiaasta väljalangevus, 5355 tellitud õppekoha täituvus, lõpetajate arv ja HEV-õppijate toe kättesaadavus. Kui need näitajad paranevad ja lisaraha muutub struktuurseks, on reform õigel teel ja ülal kirjeldatud riskid ei realiseeru. Need tingimused on kontrollitavad ja tähtajalised.

Kokkuvõtteks

Komisjoni praegune esimees Liina Kersna ütles 2024. aasta detsembris, kui õppimiskohustuse seadus vastu võeti, et ideaalis peaksid reform ja selle rahastus olema ühes sammus: „Täna on see rohkem usalduse peal.“ Tema sõnul tuleb reformi vastuvõtmisel planeerida vajalikud vahendid ka riigi eelarvestrateegiasse. 2027. aasta eelarve on esimene võimalus viia need kaks sammu kokku.

1937. aastal tegi Eesti nii, et seadusele järgnesid vastutaja ja raha, ja viie aastaga kutseõppurite arv peaaegu kahekordistus. Seadus ja eesmärk on praegu olemas. Kana muneb nokast: kui tahame 2035. aastal teistsugust tulemust, tuleb 2027. aasta eelarves teistmoodi sööta.

Lugupidamisega

Kuno Rooba

Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingu juhatuse esimees

Rakvere Ametikooli direktor

kuno.rooba@rak.ee · +372 329 5032

Lisa. Allikad

Kõik arvud, viited ja kultuurikomisjoni koosseis on kontrollitud algallikate järgi 2. oktoobril 2026.

Väide	Allikas
Eelnõu 1037 SE menetlusse võtmine; menetlusetapp 02.10.2026	Riigikogu, 29.09.2026 – https://www.riigikogu.ee/pressiteated/menetlusse-voeti-2027-aasta-riigieelarve-seaduse-eelnou/ ; Riigikogu avaandmed – https://api.riigikogu.ee/api/volumes/drafts
Rida 10.10 „Riigi kutseõppeasutused“ 122,7 mln €	2027. aasta riigieelarve seaduse eelnõu – https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2026-09/2027.%20aasta%20riigieelarve%20seaduse%20eeln%C3%B5u_2.pdf
Rahastusmodeli läbirääkimised alates 2.10.2026; ministeeriumi seisukoht kutse- ja üldkeskhariduse rahastamise ühtlustamisest	ERR, 01.10.2026 – https://news.err.ee/1610153125/vocational-schools-say-extra-14-million-not-enough-for-meaningful-reform
Ligi 14 mln € kutseõppeasutustele 2027; kõrgharidusele 13,3 mln € aastas 2027–2030; õpetajate palgad +3,9%	Haridus- ja Teadusministeerium, 28.09.2026 – https://www.hm.ee/
Kultuurikomisjoni koosseis, fraktsioonid ja e-posti aadressid (seisuga 02.10.2026)	Riigikogu – https://www.riigikogu.ee/riigikogu/komisjonid/kultuurikomisjon/ ; Riigikogu avaandmed – https://api.riigikogu.ee/api/plenary-members
Õppimiskohustuse seadus (447 SE), juhtivkomisjon kultuurikomisjon, vastu võetud 04.12.2024	Riigikogu – https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/7e7ace11-900b-40fd-84fc-17d15c3267dd/eesti-vabariigi-haridusseaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus-oppimiskohustuse-kehtestamine/ ; https://www.riigiteataja.ee/eelnoud/menetluskaik/HTM/24-0174
Komisjoni tegevus VI istungjärgul (karjäärimudeli seadus 17.12.2025; ministri eelarveülevaade 06.10.2025)	Riigikogu – https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2026/01/VI-istungjark_-tegevuse-ulevaade.pdf
Muudatusettepanekute esitamine (§ 99 lg 1, § 120 lg 4)	Riigikogu kodu- ja töökorra seadus – https://www.riigiteataja.ee/akt/RKKTS
Katteallikas ja struktuurne puudujääk (§ 40)	Riigieelarve seadus – https://www.riigiteataja.ee/akt/RES
Hariduskulud 6,3% SKP-st (EL 4,8%), 2024	Eurostat – https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/42735.pdf
1925, 1928, 1931 seadused; 1934 osakond (V. Päts); 1937 seadus ja ühtluskool; 1938 ehituskava ja laenufond; maine 1920ndatel; ~150 õppeasutust; 1940 katkestus	Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseum – http://arhmus.tlu.ee/tlibrary/f/text/15/EPAM_OK_0047010-00010_130215.pdf
Kutseõppurid 7147 (1934/35) → 13 032 (1939/40)	Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseum – http://arhmus.tlu.ee/tlibrary/f/text/98/EPAM_OK_0045662_113198.pdf
Kutseõppeasutuse seadus 1998 ja 2013	Riigi Teataja – https://www.riigiteataja.ee/akt/13148030 ; Riigi Teataja – https://www.riigiteataja.ee/akt/102072013001
ERF 2007–2013: 3,63 mld krooni kutseõppeasutuste renoveerimiseks (~232 mln €)	DIGAR – https://www.digar.ee/arhiiv/en/download/23931 ; HTM kutseharidusprogramm 2018–2021 – https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-07/7_kutseharidusprogramm_2018-2021.pdf
Aaviksoo: „suhteliselt marginaalne“, „Kana aga muneb nokast“, 20% → 40%	Postimees, 10.06.2026 – https://arvamus.postimees.ee/8488010/jaak-aaviksoo-kutseharidus-vajab-pariselt-pikka-plaani
Vanasõna „Lehm lüpsab suust, kana muneb nokast“, 165 teisendit	Eesti vanasõnaraamat, tüüp 5640 – https://www.folklore.ee/cgi-bin/vanas1?item=B:BC:BCB:97
Kulu õppija kohta; 2025 kulud ja lõpetajad	Aaviksoo analüüs, EKEÜ seminar mai 2026 – https://www.linkedin.com/posts/maipalts-113a2450_kutseharidusel-on-t%C3%A4ita-majandusarengu-seisukohast-activity-7461149360173694976-p0dg
Osakaal 7,7% → 5,8% ja 0,5% → 0,37% SKP-st	HTM hariduskulude analüüs 2024 – https://hm.ee/sites/default/files/documents/2024-07/HKA%20raport.pdf
Osakaal 5,5%; +14,2% / +54%; hinnatase +34,9%; nõue +30%	EKTK ja EKEÜ ühispöördumine, 28.08.2026 (lähteandmed saadaval saatjalt); vt ka https://vikerraadio.err.ee/1610124146
Lisavajadus „kolmandiku võrra“; L. Kersna tsitaat	ERR, 12.2024 – https://www.err.ee/1609541566
109 mln € kutsekoolide tööjõu- ja majanduskuludeks	HTM 2026 eelarve ülevaade Riigikogule – https://api.riigikogu.ee/api/files/7a21a92c-ae1f-4253-b299-a7e5872f61d7/download
Väljalangevus 9,6%	Haridus- ja noorteprogramm 2026–2029 – https://fin.ee/sites/default/files/documents/2025-10/Haridus-%20ja%20noorteprogramm%202026-2029.pdf

Õpperühm 17 → 26	Õpetajate Leht, 11.2025 – https://www.opleht.ee/2025/11/kutsehariduse-reform-brriik-lubab-paremat-haridust-koolid-on-mures-rahapuuduse-ja-suurte-oppegruppide-parast/
HEV-õppijate tugi kutsekoolides	Riigikontroll, 23.05.2025 – https://www.riigikontroll.ee/uudised/haridusliku-erivajadusega-opilased-ei-saa-kutsekoolides-vajalikku-tuge
5355 õppekohta 2026/2027	HTM – https://hm.ee/sites/default/files/documents/2026-08/Kooliaasta%20alguse%20pakett%202026_2027_1.pdf
5700 kutseharidusega inimest aastas; >25% teenindus- ja müügitöötajatest kõrgharidusega	OSKA – https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/oska-uldprognoos ; https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/assets/files/uldprognoos/suurima-haridusliku-ebakolaga-ametialad.pdf
66 400 välistöötajat (2023)	OSKA – https://oska.kutsekoda.ee/vajadus-valistoojou-jarele-kasvab/
75% / 32% ettevõtetest	Euroopa Komisjon, Eesti riigiaruanne 2025 – https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/753a50ca-44e7-410a-a845-41e4c91fbf6a_en?filename=EE_CR_SWD_2025_206_1_EN_autre_document_travail_service_part1_v3.pdf
Sisserände piirarv 1292	Riigi Teataja – https://www.riigiteataja.ee/akt/311112025002
Tööturuprogramm ~1 mld €	MKM – https://www.mkm.ee/sites/default/files/documents/2026-02/T%C3%B6%C3%B6turuprogramm%202026-2029.pdf
Vana-Vigala õppekoht	ERR, 31.01.2025 – https://www.err.ee/1609592306